

عامل های اثرگذار بر نیت خود اشتغالی در میان دانشجویان کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه رامین خوزستان

مسعود یزدان پناه^۱، بهمن خسروی پور^۲، یوسف آزادی^۳

۱- استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین خوزستان
۲- دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین خوزستان
۳- دانشجوی کارشناسی ارشد توسعه روستایی دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین خوزستان

چکیده

امروزه بیکاری دانش آموختگان دانشگاهی از مهم ترین چالش های اجتماعی کشورهای در حال توسعه، از جمله ایران است که در همه رشته های دانشگاهی به ویژه رشته کشاورزی وجود دارد. هدف این پژوهش شناسایی سازه های مؤثر بر گرایش دانشجویان کشاورزی نسبت به خوداشتغالی می باشد. این بررسی به لحاظ هدف از نوع تحقیقات کاربردی و از لحاظ کنترل متغیرها از نوع توصیفی-همبستگی بوده که به روش پیمایشی انجام شده است. جامعه آماری این پژوهش، همه ی دانشجویان مقطع کارشناسی کشاورزی دانشگاه رامین خوزستان، ورودی سال های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۴ به شمار ۹۴۲ نفر بود که ۳۰۴ نفر از آنان بر پایه جدول کرجسی و مورگان به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند و از روش نمونه گیری تصادفی برای انتخاب نمونه بهره گرفته شد. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه ای محقق ساخت بود که روایی صوری آن توسط متخصصان تأیید شد. پایایی پرسشنامه ها با ضریب های تتا بررسی شد که بین ۰/۷۰ و ۰/۹۰ بود. برای تحلیل داده ها از نرم افزارهای SPSS₂₄ و AMOS₂₂ بهره برده شد. نتایج پژوهش گویای همبستگی مثبت و معنی دار بین متغیرهای انتظارهای نتیجه، خودکارآمدی، درک رفتار دیگران و عامل های ساختار اجتماعی (حمایت ها و بازدارنده ها) با متغیر گرایش نسبت به خوداشتغالی در بخش کشاورزی بود. همچنین نتایج مدل معادله های ساختاری نشان داد، متغیرهای انتظارهای نتیجه، خودکارآمدی، درک رفتار دیگران و عامل های ساختار اجتماعی (حمایت ها و بازدارنده ها) دارای تأثیر مستقیم مثبت و معنی داری بر متغیر گرایش نسبت به خوداشتغالی می باشند. در مجموع این متغیرها می توانند، ۸۵ درصد از تغییر پذیری متغیر گرایش نسبت به خوداشتغالی در بخش کشاورزی را پیش بینی کنند.

نمایه واژگان: گرایش به خوداشتغالی، بیکاری، دانشجویان کشاورزی، نظریه شغلی شناختی-اجتماعی

نویسنده ی مسئول: مسعود یزدان پناه

رایانامه: masoudyazdan@gmail.com

دریافت: ۹۵/۱۰/۲۹ پذیرش: ۹۶/۶/۱۳

مقدمه

انسان برای رفع نیازهای مادی و معنوی خود نیاز به یک منبع درآمد دارد. به طور طبیعی داشتن حرفه و شغل از دیرباز مورد تأکید بشر بوده و نیاز اصلی برای حضور در جامعه و زندگی اجتماعی بوده است (فرجامی، ۱۳۹۰). با این حال اصلی‌ترین چالش‌ها و بحران‌های جامعه‌های امروزی مسأله‌ی بیکاری است (چراغی و همکاران، ۱۳۹۳ و بیگدلی و همکاران، ۱۳۹۱). بیکاری به عنوان یک معضل، به شدت جنبه‌های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی یک جامعه را تحت تأثیر قرار می‌دهد و گاهی اثرهای غیر قابل جبرانی نیز بر جای می‌گذارد. (نوه‌ابراهیم و تندسته، ۱۳۸۷).

اکنون شمار دانش‌آموختگان دانشگاهی در ایران به دلیل افزایش تقاضا برای آموزش عالی و توسعه امکانات آموزشی روز به روز در حال افزایش است از سویی دستگاه‌های دولتی و مراکز وابسته به آن‌ها توان به جذب کلیه این دانش‌آموختگان نیستند (ساکتی، ۱۳۸۰). اصولاً مقوله اشتغال مولد و مفید، یکی از مفیدترین و اصولی‌ترین راهکارها برای دستیابی به یک جامعه توسعه یافته می‌باشد؛ زیرا اشتغال می‌تواند منشأ بسیاری از ارزش‌های اجتماعی، فردی و هویت‌بخش شخصیت انسانی باشد.

از سوی دیگر، رشد سریع جهانی شدن، دگرگونی‌های جمعیتی، تغییرپذیری سریع در زمینه‌ی کار و توسعه اقتصاد دانش‌محور، کشورهای جهان را با چالش‌های اقتصادی-اجتماعی فراوانی رو به رو کرده است (بنی عامریان و همکاران، ۱۳۹۰). به تجربه ثابت شده که بحران بیکاری و پیامدهای اجتماعی آن نه راه‌حل‌های فوری و اخلاقی دارد و نه محو همه جانبه، یکپارچه و کوتاه مدت آن امکان‌پذیر است (نوه‌ابراهیم و تندسته، ۱۳۸۷). در راستای خروج از این بحران و یا کاهش بیکاری و توسعه فعالیت‌های شغلی، خوداشتغالی یکی از راه‌حل‌های بسیار مهم می‌باشد (موحدی و چرختابیان، ۱۳۹۲ و حجازی و همکاران، ۲۰۰۸)؛ به عبارت دیگر، خوداشتغالی و کارآفرینی به عنوان دو راهکار مهم برای هموار کردن مسیر موفقیت افراد در راستای دستیابی به پیشرفت و رسیدن به درآمد عنوان شده است (جورجلیس و وال، ۲۰۰۰) چرا که گرایش به خوداشتغالی لازمه‌ی موفقیت

در فعالیت‌های مربوط به آغاز کسب و کارهای نوپاست (عربیون، ۱۳۹۲) و به همین علت خوداشتغالی در بخش کشاورزی را به عنوان راهی برای کمک به انعطاف‌پذیری بازار کار و اشتغال بالاتر که منجر به کاهش بیکاری است، در نظر گرفته‌اند (کلوکر و همکاران، ۲۰۰۷).

ظهور گرایش به خوداشتغالی در جهان مشهود بوده و مورد توجه بیشتر محققان در سراسر جهان قرار گرفته است. خوداشتغالی و کارآفرینی برای توسعه بسیار مهم است و ارتباط مثبتی با اشتغال و تولید ثروت دارد. به همین علت خوداشتغالی و کارآفرینی موجب افزایش توجه دولت‌ها و سیاست‌گذاران شده است (ماسیرا، ۲۰۰۹).

خوداشتغالی معادل اصطلاح "کار برای خود" می‌باشد. از این رو خوداشتغالی نوعی اشتغال در بخش غیر مزدبگیری است که فرد شاغل با اتکای به توان شخصی، ابتکار و خلاقیت خود به کارهای تولیدی و خدماتی و در نتیجه کسب درآمد می‌پردازد (شاه‌آبادی و خاتمی، ۱۳۹۲).

خوداشتغالی، به عنوان مفهومی بنیاین برای افراد مشغول به کار، برای خود و نه برای اشخاص دیگر و در یک بازه زمانی بلندمدت استفاده می‌شود (ماسیرا، ۲۰۰۹) و این نوع اشتغال به تدریج فرد را برای ورود به فعالیت‌های بزرگ‌تر آماده می‌سازد (نادری مهدیی، ۱۳۹۳).

در رابطه با بخش کشاورزی برآوردها نشان می‌دهد نیاز بازار کار کشاورزی سالانه در نهایت به ۱۱۰ هزار نفر دانش‌آموخته از رشته‌های کشاورزی است در حالی که ۲۳۰ هزار نفر هر ساله از رشته‌های کشاورزی در دانشگاه‌های کشور دانش‌آموخته می‌شوند و بر این پایه هر ساله ۵۲ درصد از دانش‌آموختگان این بخش بیکار می‌مانند (وطن‌خواه و رضایی مقدم، ۱۳۹۴)؛ نگرانی در زمینه اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی یکی از جمله چالش‌هایی است که توجه محققان به مباحث مربوط به کارآفرینی و خوداشتغالی دجلب کرده است (غیاثی، ۱۳۹۴). موضوع خوداشتغالی به ویژه برای جامعه‌هایی که میزان بیکاری بالایی دارند می‌تواند موضوعی مهم تلقی شود (شاه‌آبادی و خاتمی، ۱۳۹۲).

لذا با توجه به وضعیت نامناسب دانش‌آموختگان رشته کشاورزی و اهمیت خوداشتغالی این پژوهش به

بررسی عامل‌های مؤثر بر گرایش دانشجویان دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین خوزستان نسبت به خوداشتغالی در بخش کشاورزی با استفاده از نظریه شغلی شناختی-اجتماعی^۱ (SCCT) پرداخته می‌شود.

نظریه شغلی شناختی-اجتماعی

یکی از روش‌های بررسی رفتار انسان و عامل‌های پیش‌بینی کننده آن، کاربرد روانشناسی و مدل‌های اجتماعی-روانی است. مدل‌ها و نظریه‌های چندی برای درک رفتار انسان وجود دارد از جمله: نظریه شناخت اجتماعی^۲ بندورا^۳ (سالاری و همکاران، ۱۳۹۴ و هانت و همکاران، ۲۰۱۶). این نظریه یکی از مرسوم‌ترین و معتبرترین مدل‌های مورد بحث در رابطه با درک گرایش‌های شغلی و مقاصد انتخاب شغلی می‌باشد (سگال و همکاران، ۲۰۰۲)؛ همچنین یک چارچوب نظری توانمند برای پیش‌بینی پایداری رضایت تحصیلی و پایداری گرایش‌های دانشجویان بوده است. یکی از دلایلی که باعث استفاده گسترده از این نظریه شده است تمرکز آن بر متغیرهای شناختی اجتماعی است که قابل تغییر می‌باشد (هانت و همکاران، ۲۰۱۶).

نظریه شغلی شناختی-اجتماعی، ریشه در نظریه شناختی اجتماعی دارد (لیگوری، ۲۰۱۲) و در اصل توسط لنت، براون و هاکت (۱۹۹۴) مطرح شد و از آن پس با بررسی‌های چندی در رشته‌های مختلف مورد اثبات قرار گرفت (باککن و همکاران، ۲۰۰۶). این نظریه نشان دهنده تلاش‌های به نسبت جدید برای درک فرآیندهایی است که با آن افراد گرایش‌های، انتخاب و دستیابی به سطوح مختلف موفقیت در حرفه‌های آموزشی و شغلی را شکل می‌دهند (لنت، ۲۰۰۰). با این حال، استفاده از مدل نظریه شغلی شناختی-اجتماعی برای تصمیم‌گیری خوداشتغالی بررسی نشده است. با این وجود، استفاده از نظریه شغلی شناختی-اجتماعی ممکن است توانایی پیش‌بینی گرایش و اهداف برای خوداشتغالی (مانند انتخاب شغلی) را آسانگری کند (سگال و همکاران، ۲۰۰۲).

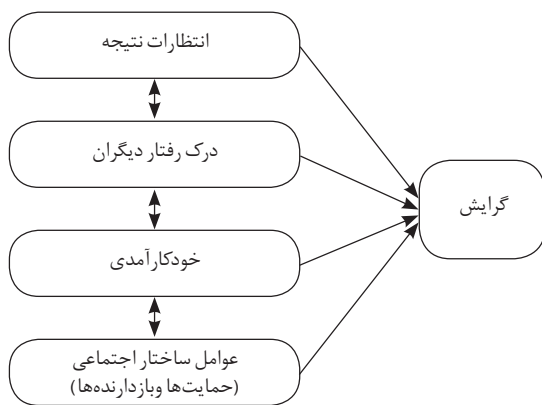
نظریه شغلی شناختی-اجتماعی (لنت و همکاران، ۱۹۹۴)، یک چارچوب مفهومی جامع، به منظور ادراک شکل‌گیری گرایش شغلی، انتخاب شغل و عملکرد تحصیلی یا شغلی می‌باشد (ساب و توکار، ۲۰۰۵) که به خودکارآمدی و انتظارهای نتیجه مرتبط است؛ به عبارت دیگر، این نظریه

یک چارچوب مناسب برای درک فرآیندهایی است که با آن، گرایش افراد و انتخاب‌های آنان در رابطه با فعالیت شغلی را فراهم می‌کند (لنت و همکاران، ۱۹۹۴). به طوری که یکی از مدل‌های پذیرفته شده و تأیید شده‌ای است که در پیشینه پژوهش‌های شغلی (برای درک گرایش شغلی و هدف‌های آن) مورد بحث قرار گرفته است (سگال و همکاران، ۲۰۰۲). مؤلفه‌های اصلی نظریه شغلی شناختی-اجتماعی که بر نظریه شناختی اجتماعی بندورا (۱۹۸۶) مبتنی می‌باشد شامل سازه‌های خودکارآمدی و انتظارهای نتیجه است (دیگلگمان و سابیچ، ۲۰۰۱ و کامینگز، ۲۰۰۸).

گرایش در این نظریه به عنوان مشارکت در فعالیت‌های هدفمند همراه با داشتن هدف است یا اراده فرد برای درگیر شدن و انجام فعالیت‌های معین تعریف شده است و نقش بسیار مهمی در انگیزش برای انتخاب و رفتار دارد (سواری، ۱۳۹۳). گرایش به کارآفرینی و خوداشتغالی یکی از پیش شرط‌های اصلی توسعه کارآفرینی و خوداشتغالی به شمار می‌آید و متأثر از عامل‌های گوناگون روان‌شناختی است (غیائی، ۱۳۹۴). کوراتکو (۲۰۱۰) به نقل از غیائی (۱۳۹۴) بیان کرده که گرایش به کارآفرینی و خوداشتغالی اشاره به گرایش یک فرد یا سازمان برای پذیرفتن و استفاده از فرصت‌های جدید و همچنین مسئولیت‌پذیری برای ایجاد تغییری خلاقانه دارد.

خودکارآمدی^۴ یکی دیگر از متغیرهای کلیدی در نظریه شغلی شناختی-اجتماعی بوده و به عنوان میزان عملکرد فرد در انجام یک رفتار ساده یا دشوار یا اعتماد به نفس فرد در رابطه با توانایی‌هایش در انجام یک رفتار تعریف شده است (یزدان‌پناه و همکاران، ۲۰۱۵ و کامینگز، ۲۰۰۸). به عبارت دیگر خودکارآمدی به عنوان یک خود ارزیابی از توانایی‌های فرد، به منظور تکمیل یک کار خاص و یا رسیدن به یک سطح معینی از موفقیت و یا عملکرد، (دیگلگمان و سابیچ، ۲۰۰۱) یا باورهایی که باعث تحریک انگیزه، منابع شناختی و دوره‌های عمل می‌شود، تعریف شده است (لیگوری، ۲۰۱۲ و سگال و همکاران، ۲۰۰۲).

در این پژوهش منظور از خودکارآمدی، اعتماد به نفس فرد در رابطه با مهارت‌ها یا توانایی‌هایش نسبت به خوداشتغالی در بخش کشاورزی می‌باشد. متغیر دیگر این

نگاره ۱- مدل تئوری شغلی شناختی- اجتماعی

روش‌شناسی

این پژوهش از جهت هدف، کاربردی و از لحاظ روش گردآوری داده‌ها از نوع تحقیقات پیمایشی و در زمره تحقیقات میدانی به شمار می‌آید و از جهت ارتباط بین متغیرهای تحقیق از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش شامل همه‌ی دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین خوزستان ورودی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۴ به شمار ۹۴۲ نفر در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴ بوده است. بر پایه جدول کرجسی و مورگان حجم نمونه ۳۰۴ نفر برآورد شد و به این منظور از شیوه‌ی نمونه‌گیری تصادفی استفاده شد.

ابزار این پژوهش پرسشنامه‌ای محقق ساخت متشکل از چند بخش شامل ویژگی‌های فردی و اجتماعی، ۱۵ گویه برای سنجش متغیر انتظارات نتیجه، ۵ گویه برای سنجش متغیر خودکارآمدی، ۷ گویه برای سنجش متغیر درک رفتار دیگران، ۵ گویه مربوط به متغیر عامل‌های ساختار اجتماعی (حمایت‌ها و بازدارنده‌ها) و ۵ گویه مربوط به متغیر گرایش بودند. لازم به یادآوری است به منظور سنجش همه‌ی گویه‌های پرسشنامه پژوهش بر پایه طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت از ۱ به معنای بسیار مخالفم تا ۵ به معنای بسیار موافقم تنظیم شد.

در این راستا، روایی پرسشنامه بر پایه نظر متخصصان گروه ترویج و آموزش کشاورزی تأیید شد. به منظور تعیین پایایی پرسشنامه، ۳۰ پرسشنامه در جامعه آماری (یک ورودی دانشگاه) توزیع و گردآوری شد (جدول ۱). تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش در دو سطح آمار

نظریه، انتظارات نتیجه^۵ است. نظریه شغلی شناختی- اجتماعی بیان می‌کند انتظارات نتیجه از عامل‌های مهم و تعیین‌کننده گرایش شغلی و هدف‌های می‌باشد (دیگلما و سابیح، ۲۰۰۱).

انتظارات نتیجه باورها یا نقطه نظرات یک شخص راجع به نتایج یا پیامدهای ناشی از اقدام‌های خاص و پاسخ به این پرسش، "اگر من این کار را انجام دهم، چه پیش خواهد آمد؟" است (پناکالوو و همکاران، ۲۰۱۶؛ آتادرو و همکاران، ۲۰۱۵ و باککن و همکاران، ۲۰۰۶) این در حالی است که خودکارآمدی به دنبال پاسخ با این پرسش است آیا من قادر به انجام آن کار هستم؟ می‌باشد (سگال و همکاران، ۲۰۰۲ و باککن و همکاران، ۲۰۰۶). نتیجه‌ی انتظارات یا انتظارات پیامد به باورهای فرد درباره‌ی شرایط آتی زندگی خود و پیش‌بینی این که چه رویدادهای مثبت و منفی در آینده رخ خواهد داد برمی‌گردد (سواری ممینی، ۱۳۹۳).

از دیگر سازه‌های اضافه شده به نظریه شغلی شناختی- اجتماعی می‌توان درک رفتار دیگران را نام برد. بدین معنی که افراد نه تنها از آموزه‌های شخصی خود یاد می‌گیرند، بلکه از راه تماشای درک رفتار و نتایج رفتار دیگران نیز می‌آموزند؛ همچنین اشاره دارد به ذهنیت فرد نسبت به اینکه چقدر دیگران (افراد مهم در زندگی) آن رفتار خاص را انجام می‌دهند (سواری ممینی، ۱۳۹۳؛ یزدان‌پناه و همکاران، ۲۰۱۵).

متغیر عامل‌های ساختار اجتماعی (حمایت‌ها و بازدارنده‌ها)^۶، دیگر سازه مهمی است که نقش تأثیرگذاری بر گرایش به خوداشتغالی دارد (پناکالوو و همکاران، ۲۰۱۶) و به محدودیت‌ها و تسهیلاتی که بافت یا محیط، برای احساس خودکارآمدی و رشد آن یا رسیدن به هدف‌های شخصی ایجاد می‌کند، اشاره دارد (سواری ممینی، ۱۳۹۳). برای مثال تحقیقات گذشته نشان داده است ادراک حمایت والدین و موانع، نقش مهمی در توسعه شغلی دانشجویان و باورهای خودکارآمدی آنان ایفا می‌کند (پناکالوو و همکاران، ۲۰۱۶). حمایت‌ها و بازدارنده‌ها هر دو به طور مستقیم می‌توانند با راه‌کارهای دیگر اهداف افراد را تحت تأثیر قرار دهند (سواری ممینی، ۱۳۹۳).

درصد) در سطح خیلی کم به کار در بخش غیردولتی علاقه داشته‌اند. همچنین از نظر میزان علاقه به کار در بخش دولتی ۵۱ نفر (۱۶/۸ درصد) در سطح خیلی زیاد، ۵۵ نفر (۱۸/۱ درصد) در سطح زیاد، ۱۰۴ نفر (۳۴/۲ درصد) در سطح متوسط، ۲۹ نفر (۹/۵ درصد) در سطح کم و ۵۸ نفر (۱۹/۱ درصد) در سطح خیلی کم به کار در بخش دولتی علاقه داشته‌اند.

آمار استنباطی

آزمون مقایسه میانگین

نتایج جدول ۲ مقایسه میانگین متغیرهای گرایش نسبت به خوداشتغالی، انتظارهای نتیجه، خودکارآمدی و درک رفتار دیگران با آزمون t با نمونه‌های مستقل تفاوت معنی‌داری را بین دو گروه زنان و مردان نشان می‌دهد. بر این پایه مردان گرایش بیشتری نسبت به خوداشتغالی در بخش کشاورزی نسبت به زنان داشتند. نتایج جدول ۳ مقایسه میانگین متغیرهای گرایش نسبت به خوداشتغالی، انتظارهای نتیجه، خودکارآمدی، درک رفتار دیگران و عامل‌های ساختار اجتماعی (حمایت‌ها و بازدارنده‌ها) با آزمون کروسکال‌والیس با نمونه‌های مستقل تفاوت معنی‌داری را بین چهار گروه سال تحصیلی نشان می‌دهد.

توصیفی و استنباطی به منظور شناسایی سازه‌های مؤثر بر گرایش به خوداشتغالی در بین دانشجویان با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS_{version24} و AMOS_{version22} انجام شد.

جدول ۱- ضریب تتا و گویه‌ها برای متغیرهای پژوهش

ردیف	متغیرها	شمار گویه	ضریب تتا
	متغیرهای مستقل		
	انتظارهای نتیجه	۱۵	۰/۹۰
	خودکارآمدی	۵	۰/۷۰
	درک رفتار دیگران	۷	۰/۸۰
	عامل‌های ساختار اجتماعی (حمایت‌ها و بازدارنده‌ها)	۵	۰/۷۵
	متغیر وابسته		
	گرایش	۵	۰/۸۷

یافته‌ها

بنا بر نتایج به دست آمده از آمار توصیفی، میانگین سنی پاسخگویان ۲۲/۵۶ سال با انحراف معیار ۲/۸۴ سال بود. ۱۳۳ نفر (۴۳/۷ درصد) از پاسخگویان مرد و ۱۷۱ نفر (۵۶/۳ درصد) زن بودند. از نظر میزان علاقه به کار در بخش غیردولتی ۶۲ نفر (۲۰/۴ درصد) در سطح خیلی زیاد، ۷۲ نفر (۲۳/۷ درصد) در سطح زیاد، ۹۳ نفر (۳۰/۶ درصد) در سطح متوسط، ۳۱ نفر (۱۰/۲ درصد) در سطح کم و ۳۸ نفر (۱۲/۵ درصد) در سطح خیلی کم به کار در بخش دولتی علاقه داشته‌اند.

جدول ۲- آزمون مقایسه میانگین متغیرهای پژوهش بر حسب جنسیت

متغیرها	میانگین		انحراف معیار		آماره t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
	مرد	زن	مرد	زن			
گرایش نسبت به خوداشتغالی	۱۵/۲۸ n=۱۳۳	۱۳/۷۵ n=۱۶۴	۴/۴۴	۴۱/۵	۲/۶۷	۲۹۴/۹۴	۰/۰۰۸**
انتظارهای نتیجه	۴۶/۲۱ n=۱۳۳	۴۳/۲۹ n=۱۶۴	۱۰/۴۶	۱۱/۷۷	۲/۲۶	۲۹۲/۵۲	۰/۰۲۵**
خودکارآمدی	۱۴/۶۹ n=۱۳۳	۱۳/۷۰ n=۱۶۴	۴/۰۵	۳/۹۷	۲/۱۳	۲۹۵	۰/۰۳۴**
درک رفتار دیگران	۲۰/۵۳ n=۱۳۳	۱۸/۳۰ n=۱۶۴	۵/۱۸	۵/۹۹	۳/۴۵	۲۹۳/۷۸	۰/۰۰۱**
عامل‌های ساختار اجتماعی (حمایت‌ها و بازدارنده‌ها)	۱۴/۴۰ n=۱۳۳	۱۳/۵۴ n=۱۶۴	۳/۹۲	۴/۴۵	۱/۷۴	۲۹۵	۰/۰۸۳

** معنی‌داری در سطح یک صدم

جدول ۳- مقایسه میانگین متغیرهای پژوهش نسبت به خوداشتغالی در بخش کشاورزی بر حسب متغیر سال

متغیر	سطح	فراوانی	میانگین رتبه ای	درجه آزادی	کای اسکویر	سطح معنی داری
گرایش نسبت به خوداشتغالی	سال اول	۱۴۷	۱۲۱/۰۹	۳	۱۸/۴۹۶	۰/۰۰۰۱**
	سال دوم	۲۴	۱۴۹/۹۴			
	سال سوم	۴۹	۱۷۵/۰۲			
	سال چهارم	۵۶	۱۴۷/۳۴			
انتظارهای نتیجه	سال اول	۱۴۷	۱۲۲/۴۵	۳	۱۶/۱۰۵	۰/۰۰۱**
	سال دوم	۲۴	۱۴۳/۷۱			
	سال سوم	۴۹	۱۷۳/۱۴			
	سال چهارم	۵۶	۱۴۸/۰۹			
خودکارآمدی	سال اول	۱۴۷	۱۲۸/۶۱	۳	۱۱/۳۲۴	۰/۰۱۰**
	سال دوم	۲۴	۱۵۲/۸۱			
	سال سوم	۴۹	۱۷۰/۱۲			
	سال چهارم	۵۶	۱۳۰/۶۷			
عامل‌های ساختار اجتماعی (حمایت‌ها و بازدارنده‌ها)	سال اول	۱۴۷	۱۳۰/۳۸	۳	۸/۰۸۸	۰/۰۴۴*
	سال دوم	۲۴	۱۴۳/۶۰			
	سال سوم	۴۹	۱۶۶/۷۷			
	سال چهارم	۵۶	۱۳۲/۸۹			
درک رفتار دیگران	سال اول	۱۴۷	۱۲۴/۷۶	۳	۱۷/۱۹۹	۰/۰۰۱**
	سال دوم	۲۴	۱۴۹/۷۷			
	سال سوم	۴۹	۱۷۸/۴۴			
	سال چهارم	۵۶	۱۳۴/۸۰			

** معنی داری در سطح یک صدم * معنی داری در سطح پنج صدم

جدول ۴- همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیر	گرایش به خوداشتغالی	ضریب همبستگی	معنی داری	تعداد
انتظارهای نتیجه <td>۰/۵۵۹**</td> <td>۰/۰۰۱</td> <td>۳۰۱</td> <td></td>	۰/۵۵۹**	۰/۰۰۱	۳۰۱	
خودکارآمدی <td>۰/۴۶۰**</td> <td>۰/۰۰۱</td> <td>۳۰۱</td> <td></td>	۰/۴۶۰**	۰/۰۰۱	۳۰۱	
درک رفتار دیگران <td>۰/۴۹۹**</td> <td>۰/۰۰۱</td> <td>۳۰۰</td> <td></td>	۰/۴۹۹**	۰/۰۰۱	۳۰۰	
عامل‌های ساختار اجتماعی (حمایت‌ها و بازدارنده‌ها) <td>۰/۴۷۷**</td> <td>۰/۰۰۱</td> <td>۳۰۰</td> <td></td>	۰/۴۷۷**	۰/۰۰۱	۳۰۰	

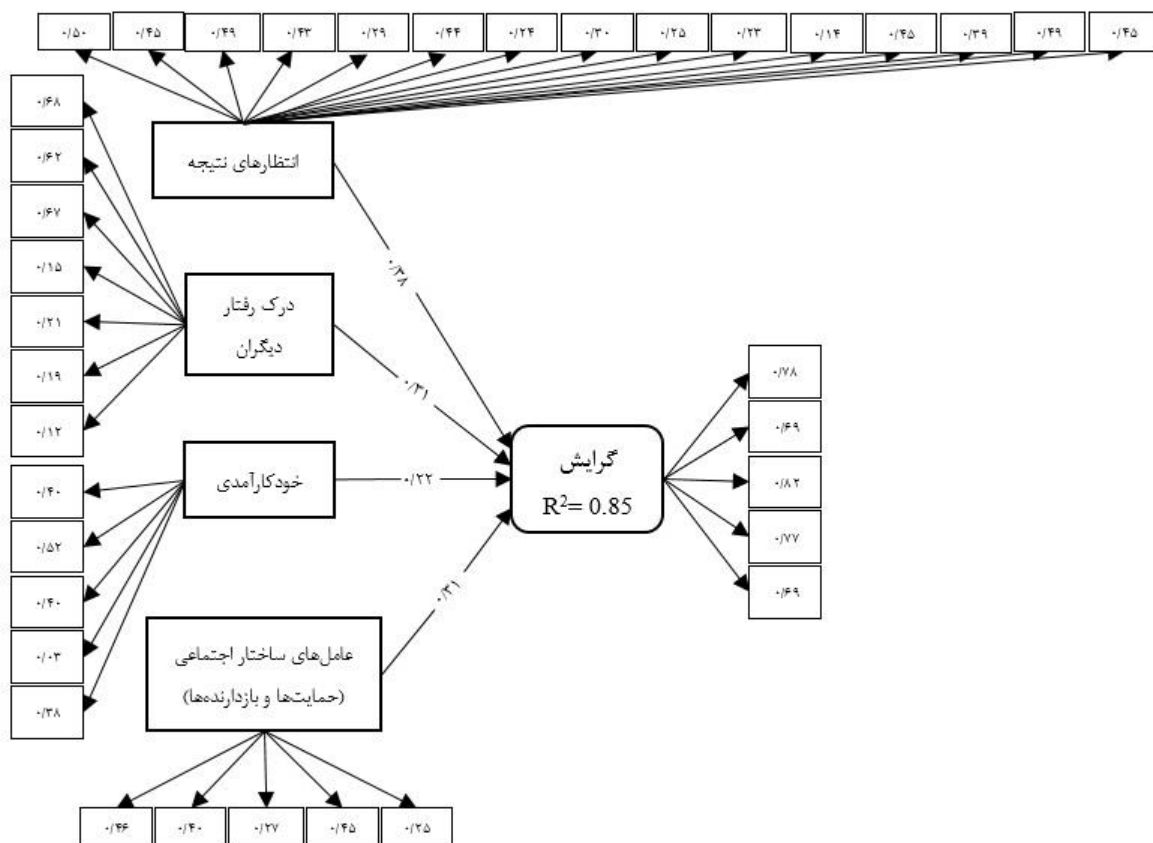
** معنی داری در سطح یک صدم

به منظور بررسی رابطه همبستگی بین متغیرهای مستقل پژوهش با متغیر گرایش نسبت به خوداشتغالی در بخش کشاورزی، با توجه به سطح سنجش متغیرها، از ضریب همبستگی کندال استفاده شد. بنابر نتایج جدول ۳ از بین متغیرهای بررسی شده، متغیرهای انتظارهای نتیجه ($r=0/559$)، خودکارآمدی ($r=0/460$)، درک رفتار دیگران ($r=0/499$) و عامل‌های ساختار اجتماعی (حمایت‌ها و بازدارنده‌ها) ($r=0/470$) دارای رابطه مثبت و معنی داری با متغیر گرایش نسبت به خوداشتغالی در بخش کشاورزی می‌باشند.

از مدل معادله‌های ساختاری با استفاده از نرم افزار اموس ۲۰، به منظور تحلیل رابطه بین متغیرهای نظریه شغلی شناختی-اجتماعی استفاده شد. آزمون تحلیل مسیر شامل برآورد تناسب مدل و مسیر عامل مشترک می‌باشد. برازش کلی مدل با استفاده از انواع سنجش نیکویی برازش انجام شد. نخستین معیار به منظور برازش مدل آزمون کای

خودکارآمدی ($\beta = 0.224$, $P < 0.007$)، درک رفتار دیگران ($\beta = 0.123$, $P < 0.050$) و عوامل های ساختار اجتماعی (حمایت ها و بازدارنده ها) ($\beta = 0.309$, $P < 0.005$) دارای تأثیر مستقیم مثبت و معنی داری بر متغیر گرایش نسبت به خوداشتغالی در بخش کشاورزی بودند. بخش عمده ای از تغییر پذیری متغیر گرایش نسبت به خوداشتغالی در بخش کشاورزی توسط متغیر انتظارهای نتیجه ($\beta = 0.382$, $P < 0.0001$)، خودکارآمدی، درک رفتار دیگران و عوامل های ساختار اجتماعی (حمایت ها و بازدارنده ها) در مجموع توانسته اند، ۸۵ درصد از تغییر پذیری متغیر گرایش نسبت به خوداشتغالی در بخش کشاورزی را پیش بینی کنند.

($df=619$, $RMSEA=0/081$, $\chi^2=1851/415$)
 نگاره ۲، مدل تحلیل مسیر (ساختاری) عوامل های مؤثر بر گرایش دانشجویان نسبت به خوداشتغالی در بخش کشاورزی را نشان می دهد. نتایج نشان می دهد که همه ی مسیرهای موجود در مدل معنی دار بودند. به عبارت دیگر، عوامل های مؤثر بر گرایش دانشجویان نسبت به خوداشتغالی در بخش کشاورزی شامل چهار مورد انتظارهای نتیجه، خودکارآمدی، درک رفتار دیگران و عوامل های ساختار اجتماعی (حمایت ها و بازدارنده ها) می باشد. در ارتباط با تأثیر متغیرهای پژوهش بر روی متغیر گرایش نسبت به خوداشتغالی در بخش کشاورزی می توان بیان نمود، متغیرهای انتظارهای نتیجه ($\beta = 0.382$, $P < 0.0001$)،

نگاره ۲- مدل معادله های ساختاری و ضریب های تحلیل مسیر بین متغیرهای نظریه شغلی شناختی- اجتماعی

در توسعه کشور دارد. با توجه به جمعیت زیاد دانشجویان بخش کشاورزی و وضعیت نامناسب اشتغال آنان که یک چالش و بحران اجتماعی بزرگ برای جامعه ی ایران (به ویژه

بحث و نتیجه گیری
 بخش کشاورزی به عنوان یکی از بخش های مهم در اقتصاد کشور ایران مطرح می باشد چراکه اهمیت به سزایی

و همکاران (۲۰۱۵) و بلانکو (۲۰۱۱) و سگال و همکاران (۲۰۰۲) در پژوهش خود به نتیجه همانندی دست یافتند. همچنین نتایج نشان داد متغیر عامل‌های ساختار اجتماعی (حمایت‌ها و بازدارنده‌ها) با متغیر گرایش دانشجو نسبت به خوداشتغالی دارای رابطه مثبت می‌باشد که این یافته با نتیجه پژوهش رودریگز و همکاران (۲۰۱۵) همخوانی دارد. نتایج تجزیه و تحلیل مدل معادله‌های ساختاری نشان داد، متغیرهای انتظارهای نتیجه، خودکارآمدی، درک رفتار دیگران و عامل‌های ساختار اجتماعی (حمایت‌ها و بازدارنده‌ها) تأثیر مستقیم مثبت و معنی‌داری بر گرایش به خوداشتغالی دارد و ۸۵ درصد از تغییرپذیری متغیر وابسته (گرایش نسبت به خوداشتغالی در بخش کشاورزی) را تبیین می‌کنند.

پیشنهادهای زیر بر مبنای نتایج و یافته‌های پژوهش بوده و امید می‌رود توجه به آن‌ها تأثیر مثبتی در بهبود وضعیت گرایش دانشجویان به امر خوداشتغالی و در نتیجه توسعه پایدار کشاورزی کشور بگذارد.

با توجه به تأثیرگذاری متغیر انتظارهای نتیجه بر گرایش دانشجویان نسبت به خوداشتغالی ضرورت دارد از افراد موفق در زمینه خوداشتغالی به منظور بیان سودمندی‌ها و برتری‌های امر خوداشتغالی و آشنایی بیشتر دانشجویان با پیامدهای مالی (مانند پول) و اجتماعی (گسترش روابط بین فردی) فعالیت‌های خوداشتغالی به صورت حضوری دعوت به عمل آید. با توجه به تأثیرگذاری متغیر خودکارآمدی بر گرایش دانشجویان نسبت به خوداشتغالی تأکید می‌شود با تخصیص اعتبارات و تسهیلات کافی یک مرکز خوداشتغالی تأسیس و راه‌اندازی و در آنجا سعی شود مراحل اجرا و راه‌اندازی فعالیت‌های خوداشتغالی به صورت عملی آموزش داده شود تا با این عمل خودکارآمدی و توانایی ذهنی دانشجویان بهبود یابد.

پی‌نوشت‌ها

1. Social Cognitive Career Theory
2. Social Cognitive Theory
3. Self-efficacy
4. Outcome Expectation
5. Perception of others' behavior
6. Social structural factors (support and barriers)

قشر تحصیل کرده) و دولت می‌باشد، ضمن اینکه ایجاد شغل و بهبود وضعیت اشتغال دانشجویان یکی از نگرانی‌های عمده دولت است دارای اهمیت به سزایی است. در چنین شرایطی امر خوداشتغالی از راه کسب و کارهای کوچک، از مهم‌ترین راه‌حل‌های به منظور کاهش این چالش و بحران اجتماعی می‌باشد. بنابراین توجه به گرایش دانشجویان در ارتباط با بحث خوداشتغالی پیش از پیش‌نمیان می‌شود، لذا، در این پژوهش از نظریه شغلی شناختی-اجتماعی به منظور بررسی سازه‌های مؤثر بر گرایش دانشجویان نسبت به خوداشتغالی استفاده شد. بنابر یافته‌های این پژوهش مشخص شد که بین متغیرهای انتظارهای نتیجه، خودکارآمدی، درک رفتار دیگران و عامل‌های ساختار اجتماعی (حمایت‌ها و بازدارنده‌ها) با متغیر گرایش به خوداشتغالی رابطه مثبت و مستقیم وجود دارد.

بنابر یافته‌های این پژوهش، بین انتظارهای نتیجه و گرایش به خوداشتغالی در بخش کشاورزی رابطه‌ی مثبت و معنی‌داری وجود دارد. به گونه‌ای که هر اندازه میزان باورها یا نقطه نظرهای فرد راجع به نتایج یا پیامدهای ناشی از اقدام‌های خاصی همانند انجام فعالیت‌های خوداشتغالی بیشتر باشد در نتیجه فرد گرایش بیشتری برای خوداشتغالی در بخش کشاورزی خواهد داشت. از این رو می‌توان چنین برداشت نمود که افراد با انتظارهای نتیجه بالا نسبت به خوداشتغالی در بخش کشاورزی، گرایش بیشتری نسبت به انجام فعالیت‌های خوداشتغالی دارند این یافته با نتایج رودریگز ۲۴ و همکاران (۲۰۱۵) و بلانکو ۲۵ (۲۰۱۱) و سگال و همکاران (۲۰۰۲) هم راستا می‌باشد خودکارآمدی دیگر متغیر مهمی است که در این پژوهش بر نقش آن در گرایش به خوداشتغالی در بخش کشاورزی تأکید شد چرا که از عامل‌های مهم تأثیرگذار بر گرایش فرد به خوداشتغالی می‌باشد.

نتایج این پژوهش گویای وجود رابطه مثبت و معنی‌دار بین خودکارآمدی و گرایش به خوداشتغالی در بخش کشاورزی است. به عبارت دیگر هر اندازه میزان عملکرد دانشجویان در انجام فعالیت‌های خوداشتغالی یا اعتماد به نفس فرد در رابطه با توانایی‌هایش در انجام فعالیت‌های خوداشتغالی بالاتر باشد در نتیجه گرایش فرد برای خوداشتغالی نیز بیشتر خواهد بود. رودریگز

منبع ها

- بنی عامریان، ل.، زرافشانی، ک. و رستمی، ف. (۱۳۹۰). بررسی وضعیت اشتغال دانش آموختگان رشته ترویج و آموزش کشاورزی: مطالعه موردی دانشکده کشاورزی دانشگاه رازی کرمانشاه. نامه آموزش عالی، دوره ی جدید، ۴۴-۳۱: (۱۶)۴.
- بیگدلی، م.، کرامتی، م. و بازارگان، ع. (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین رشته تحصیلی با وضعیت اشتغال دانش آموختگان دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران. پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، ۱۸(۳): ۱۱۱-۱۳۱.
- چراغی، ح.، چراغی، ا. و پورافکاری، ن. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر وام های خوداشتغالی بر اشتغال پایدار مددجویان کمیته امداد امام خمینی (ره) شهرستان آبدانان. توسعه اجتماعی (توسعه انسانی سابق)، ۹(۲): ۲۱۶-۲۰۳.
- ساکتی، پ. (۱۳۸۰). بررسی رابطه ابعاد اشتغال در بخش غیر متشکل (غیردولتی) با ویژگی های فردی، رشته تحصیلی و فعالیت های اقتصادی دانش آموختگان شاغل در استان های جنوبی کشور. موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی، ویراست اول. ۱-۱۳۸.
- سواری ممبئی، آ. (۱۳۹۳). شناسایی سازه های مؤثر بر گرایش جوانان روستایی شهرستان باغملک نسبت به اشتغال در حرفه ی کشاورزی. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین خوزستان. شاه آبادی، ا. و خاتمی، ط. (۱۳۹۲). بررسی عامل های مؤثر بر خوداشتغالی در اقتصاد ایران. پژوهش های اقتصادی (رشد و توسعه پایدار)، ۱۳(۱): ۱۰۹-۹۱.
- عربیون، ا.، عبداله زاده، غ. و ابوالقاسم، ش. (۱۳۹۲). بررسی و تحلیل گرایش به خوداشتغالی در بین دانشجویان (مورد دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان). تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، ۴۴(۴): ۵۹۱-۵۸۱.
- غیاثی، ع. (۱۳۹۴). بررسی رابطه سبک های حل مسأله و گرایش به کارآفرینی دانشجویان (مطالعه موردی: دانشجویان کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه زابل). توسعه کارآفرینی، ۸(۱): ۱۵۸-۱۳۹.
- فرجامی، م. (۱۳۹۰). بررسی عامل های مؤثر بر توسعه خوداشتغالی پایدار بین مددجویان روستایی کمیته امداد امام خمینی (ره) شهرستان بیرجند. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشکده کشاورزی دانشگاه بیرجند. موحدی، ر. و چرختابیان، ط. (۱۳۹۲). تحلیل زمینه های خوداشتغالی و اشتغال زایی دروس تخصصی رشته ترویج و آموزش کشاورزی. مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی، ۹(۲): ۱۵۸-۱۴۵.
- نادری مهدیی، ک. (۱۳۹۳). راهنمای خوداشتغالی و کارآفرینی. همدان: انتشارات مصفای الوند.
- نوه ابراهیم، ع. و تندسته، ا. (۱۳۸۷). مطالعه شاخص های کارآفرینی در بین دانش آموزان سال آخر سه شاخه نظری، فنی حرفه ای و کاردانش (مدارس متوسطه شهرستان گرمسار). فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار. ۲(۲): ۱۴۶-۱۳۳.
- وطن خواه، ن. و رضایی مقدم، ک. (۱۳۹۴). شناخت روحیه کارآفرینی دانشجویان: مورد مطالعه دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز. مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی، ۱۱(۱): ۷۱-۵۹.

Atadero, R. A., Rambo Hernandez, K. E., & Balgopal, M. M. (2015). Using social cognitive career theory to assess student outcomes of group design projects in statics. *Journal of Engineering Education*, 104(1), 55-73.

Bakken, L. L., Byars-Winston, A., & Wang, M. F. (2006). Viewing clinical research career development through the lens of social cognitive career theory. *Advances in Health Sciences Education*, 11(1), 91-110.

Blanco, Á. (2011). Applying social cognitive career theory to predict interests and choice goals in

statistics among Spanish psychology students. *Journal of Vocational Behavior*, 78(1), 49-58.

Cummings, D. L. (2008). Using social cognitive career theory to conceptualize and develop a measure of the barriers to career choice for individuals who have criminal records (Doctoral dissertation, The University of Akron).

Diegelman, N. M., & Subich, L. M. 2001. Academic and vocational interests as a function of outcome expectancies in social cognitive career theory. *Journal of Vocational Behavior*, 59(3), 394-405.

Georgellis, Y., & Wall, H. J. (2000). Who are the self-employed?. *Review*, 82.

Glocker, D., & Steiner, V. (2007). Self-Employment: Way to End Unemployment? Empirical Evidence from German Pseudo-Panel Data.

Hejazi, Y., Hashemi, S. M., & Malek-Mohammadi, I. (2008). Iranian agricultural graduates and agri-business ventures. *American Eurasian Journal of Agricultural and Environmental Science*, 4(3), 311-317.

Hunt, H. K., Flores, L. Y., Navarro, R. L., & Lee, H. S. (2016, December). Increasing diverse students' persistence in engineering: A social cognitive perspective. In *Frontiers in Education Conference (FIE)*, 2016 IEEE (pp. 1-6). IEEE.

Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance. *Journal of vocational behavior*, 45(1), 79-122.

Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (2000). Contextual supports and barriers to career choice: A social cognitive analysis. *Journal of counseling psychology*, 47(1), 36.

Lent, R.W., Brown, S. D., Hackett, G. (1994) Contextual supports and barriers to career choice: A social cognitive analysis, *Journal of Counselling Psychology*, 47, 1, 36-49.

Liguori, E. W. (2012). Extending Social Cognitive Career Theory Into The Entrepreneurship Domain: Entrepreneurial Self-efficacy Mediating Role Between Inputs, Outcome Expectations, And Intentions (Doctoral dissertation, University of South Florida).

Macieira, M. H. C. (2009). The determinants of self-employment. Universidade Tecnica de Lisboa.

Peña Calvo, J. V., Inda Caro, M., Rodríguez Menéndez, C., & Fernández García, C. M. (2016). Perceived Supports and Barriers for Career Development for Second Year STEM Students. *Journal of Engineering Education*, 105(2), 341-365.

Rodríguez, C., Inda, M., & Fernández, C. M. (2015). Influence of social cognitive and gender variables on technological academic interest among Spanish high-school students: testing social cognitive career theory. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 1-21.

Schaub, M., & Tokar, D. M. 2005. The role of personality and learning experiences in social cognitive career theory. *Journal of Vocational Behavior*, 66(2), 304-325.

Segal, G., Borgia, D., & Schoenfeld, J. (2002). Using social cognitive career theory to predict self-employment goals. *New England Journal of Entrepreneurship*, 5(2), 47-56. 4.

Yazdanpanah, M., Feyzabad, F. R., Forouzani, M., Mohammadzadeh, S., & Burton, R. J. (2015). Predicting farmers' water conservation goals and behavior in Iran: A test of social cognitive theory. *Land Use Policy*, 47, 401-407.

Factors influencing Self-Employment Intention among Students of Ramin Agriculture and Natural Resources University of Khuzestan

M. Yazdanpanah¹, B. Khosravipour², Y. Azadi³

1- Assistant Professor, Department of Agricultural Extension and Education, Ramin Agriculture and Natural Resources University of Khuzestan, Iran

2- Associate Professor, Department of Agricultural Extension and Education, Ramin Agriculture and Natural Resources University of Khuzestan, Iran

3- Graduat student Rural Development, Agricultural Extension and Education, Ramin Agriculture and Natural Resources University of Khuzestan, Iran

Abstract

One of the most important social issues in developing countries, especially Iran, Unemployment University graduates in all academic disciplines, especially in agriculture there. Study aimed to identify factors affecting the students to self-employment is in the agricultural sector. The research was applied, and it was descriptive- correlation, in terms of controlling the variables, in which used a survey method. Study population was all undergraduate students of Khuzestan Ramin Agriculture and Natural Resources University (N=942). Statistical sample was 304 students that determined by Krejcie and Morgan table and a random sampling method was used to collect data from students using questionnaire. The face validity of the questionnaire was confirmed by a panel of agricultural extension and education experts. The reliability of the main scales of the questionnaires' was examined by teta coefficients, which ranged from 0.70 to 0.90, indicating the tool of study is reliable. SPSS₂₄ and AMOS₂₂ software were used to analyze data. The results indicated that there was a significant positive correlation between Outcome Expectation, Self-efficacy, Perception of other behavior and Social structural factors (support and barriers) with intention towards self-employment in the agricultural sector. The results also showed that the variables of Outcome Expectation, Self-efficacy, Perception of other behavior and Social structural factors (support and barriers) has direct effects on the variable positive intention towards self-employment in the agricultural sector. Collectively, these variables are capable predict 85 percent of the variability intention towards self-employment in the agricultural sector.

Index Terms: Self-employment, unemployment, agriculture students, social cognitive career theory

Corresponding Author:

Email: masoudyazdan@gmail.com

Received: 18/1/2017 ; **Accepted:** 4/9/2017